

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

Сушко Анатолій Іванович, Прохоренко Аліна Марленівна ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РАМКАХ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ	764
Акімов Андрій Володимирович СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	766
Барасій Віта Юрївна СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКРАТІЇ	768
Білий Веніамін Сергійович ПОЛІТИКА ТА МАСМЕДІА: ВІД «ГАЛАКТИКИ ГУТЕНБЕРГА» ДО МЕДІАТИЗАЦІЇ ДЕБАТІВ.....	771
Возненко Леонід Валерійович ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ	773
Гевелюк Діана Андріївна SOFT POWER ЯК ІНСТРУМЕНТ ІМІДЖУ ДЕРЖАВ.....	774
Железков Андрій Іванович ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ	776
Капсамун Олег Георгійович ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ.....	778
Лисянський Павло Леонідович ЦИВІЛЬНИЙ МІЛІТАРИЗМ РФ ЯК ЗАГРОЗА ВИНИКНЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ У КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ	780
Онищенко Олександр Олексійович ТЕХНОЛОГІЯ «БЛОКЧЕЙН» ЯК ВАЖЛИВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ	782
Римар Богдан Анатолійович СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	784
Саліхов Артем Романович АКСІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ У ВІЙСЬКОВИЙ ТА ПОСТВІЙСЬКОВИЙ ЧАС	786
Фартушний Дмитро Сергійович ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ ВИБІР: ДЕМОКРАТІЯ ЧЕРЕЗ КОМУНІКАЦІЮ	788
Чігидін Валерій Вікторович ПАРТІЙНА КОНКУРЕНЦІЯ ЩОДО ПОЛІТИЧНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОРІЄНТИР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	790
Ястребова Віра Андріївна ІНСПІРОВАНО-ЗОВНІШНІЙ СЕПАРАТИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ КВАЗІДЕРЖАВНИХ УТВОРЕНЬ В КРАЇНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ	792

СЕКЦІЯ 20. СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Ярова Ліліана Вікторівна СТАН СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	795
Яковлев Денис Вікторович РОЛЬ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ У СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЯХ	798
Вітовщик Тетяна Сергіївна, Байрук Оксана Ігорівна СТРУКТУРА СПОЖИВЧОГО КОШИКА ЯК ВИХІДНА ТОЧКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ	800
Каретна Ольга Олександрівна ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СОЦІАЛЬНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	804
Прохоренко Євгенія Яківна КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ «ВІКОВА НЕРІВНІСТЬ»: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД	806
Шмаленко Юлія Іванівна ТОКСИЧНІСТЬ У ПОЛІТИЧНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ	808
Яковлева Лілія Іванівна ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК ЧИННИК ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	811
Яценко Микола Анатолійович МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КІЛЬКІСНИХ ТА ЯКІСНИХ МЕТОДІВ У НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІЙ РОБОТІ СТУДЕНТА.....	813
Сафронова Ганна Володимирівна ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ.....	816

зробити голосування значущим актом політичної участі, виборці повинні мати доступ до широкого кола інформації, яка не обмежена нерівністю багатства чи влади» [5, с. 131].

Отже, у процесі електорального вибору основні принципи демократії реалізуються через комунікацію між кандидатами та громадянами за посередництвом масмедіа та із використанням технологій політичної рекламістики.

Список використаних джерел

1. Wojtasik W. Functions of elections in democratic systems. *Political Preferences*. 2013. N 4. P. 25–38.
2. Ганжуров Ю. С. Політична реклама: комунікативний формат і електоральна результативність. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2008. № 38. С. 66–76.
3. Яковлев Д. В. Трансформації політичної влади в інформаційну добу. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія : Соціологія і політ. науки*. 2007. Т. 12, вип. 6. С. 364–370.
4. Кормич А. І., Кормич Л. І. Специфіка виборчого процесу та особливості формування електорального простору сучасної України. *Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. Одеса*, 2013. Вип. 48. С. 23–29.
5. Media, elections and democracy: Canadian Journal of Communication / ed. Fletcher F. J. Toronto, 1991. 234 p. (Research studies ; vol. 19).

Ключові слова: демократія, політичний процес, виборчий процес, електоральний вибір, політична комунікація, електоральна комунікація, політична рекламістика.

Keywords: democracy, political process, electoral process, electoral choice, political communication, electoral communication, political advertising.

Чігидін Валерій Вікторович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри політичних теорій*

ПАРТІЙНА КОНКУРЕНЦІЯ ЩОДО ПОЛІТИЧНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОРІЄНТИР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В умовах демократичної політичної системи, яка передбачає плюралізм та змагання індивідуальних та колективних політичних акторів за публічну владу, партії виконують низку важливих функцій. Передусім, вони ведуть конкурентну боротьбу за можливість представляти інтереси громадян (виборців) у парламенті та уряді. Можна стверджувати, що система представництва інтересів соціальних груп (класів) в умовах демократії конструється за допомогою такого важливого інституту, як політичні партії.

Як відзначає С. Стокс, «Центральне твердження демократичної теорії полягає в тому, що демократія спонукає уряди реагувати на вподобання людей. Політичні партії організовують політику в кожній сучасній демократії, і, як стверджують деякі спостерігачі, саме партії спонукають демократії бути чуйними... Дебати про партії та демократію набувають нового значення, оскільки нові демократії по всьому світу стикаються з проблемами представництва та керованості» [1].

Щоправда, в інформаційну епоху, під впливом процесів «інфотейнтменту» та медіатизації політики з'являються та посилюються «лідерські партії», наростає хвиля популізму у партійному середовищі та взаємодії у трикутнику «партії – медіа – громадяни». Це потребує нових

підходів щодо визначення критеріїв класифікації політичних партій. Адже, як зазначають Р. Гюнтер та Л. Даймонд «Хоча література вже містить велику кількість партійних типологій, вона все більше не в змозі охопити велике розмаїття типів партій, які з'явилися в усьому світі в останні десятиліття, головним чином тому, що більшість типологій базувалися на західно-європейських партіях, як вони існували в кінці дев'ятнадцятого до середини XX ст.» [2]. Натомість, зазначені автори виходять із наступних критеріїв щодо партійної класифікації: «(1) природа організації партії (...заснована на еліті чи на основі маси тощо); (2) програмна спрямованість партії (ідеологічна, партикулярно-клієнтельно-орієнтована тощо); і (3) толерантний і плюралістичний (або демократичний) проти протогогемоністичного (або антисистемного)» [2].

Від того, наскільки політичні партії здатні повернути собі роль провідного інституту політичного представництва реальних інтересів широких верств населення – соціальних груп, спільнот, класів та подолати виклики популізму, повною мірою залежить майбутнє демократії. Важливо нагадати, що становлення європейської демократичної партійної системи нерозривно пов'язано із процесами модернізації, індустріалізації, розвитком ринкових відносин та підвищенням ролі середнього класу. Переважно представниками середнього класу були партії, що конкурували між собою під час утворення класичного розподілу місць у європейських парламентах: «ліві», «центристи», «праві».

Деякі автори цілком слушно наголошують на необхідності переосмислення процесу становлення європейських демократій саме з точки зору представництва інтересів середнього класу: «Ринкова економіка у країнах Заходу сприяла формуванню середнього класу, який поступово утворив демократичну політичну систему справедливого розподілу власності та влади в інтересах усього суспільства. З метою акцентування дослідницької уваги на середньому класі, як одній з головних рушійних сил демократизації слід повернутись до класичної аристотелівської інтерпретації демократії (правління «середніх») та переосмислити сутність правління середнього класу у сучасних умовах» [3].

Дещо перебільшуючи з метою акцентування уваги на середньому класі, можна стверджувати, що уся система демократичного представництва історично формувалась навколо буржуазії («третього стану») та у її інтересах. Навпаки, у бідних суспільствах утворюється альянс між найбагатшими верствами (елітою) та найбіднішим класом. До парламенту найбідніші обирають найбагатших, які здійснюють публічну політику у власних інтересах, а не в інтересах усього суспільства (переслідують егоїстичний інтерес, а не суспільний).

У цьому контексті варто навести ще одну цитату: «Середній клас – це репрезентант суспільного інтересу. Представники середнього класу мають право говорити від імені більшості суспільства. Цей висновок з'явився як результат історичного розвитку сучасних європейських демократій. Саме тому класичне визначення демократії як режиму правління середнього класу є цілком виправданим» [4].

Партійна конкуренція щодо політичного представництва є одним із орієнтирів розвитку України в умовах європейської інтеграції. При цьому, вона має відбуватись на засадах плюралізму, політичної коректності, раціональної аргументації (бажано уникати популізму) та ґрунтуватись на ідеологічних принципах. Натомість, сучасна партійна система України далека від демократичного ідеалу. Партійна організація будується за «лідерським» принципом, відбувається елімінація ідеологій з простору партійної взаємодії, медіатизація партійної діяльності. Одним із головних викликів стала олігархізація політичного простору у цілому та партійної взаємодії, зокрема.

В електоральному процесі в Україні ідеологія так і не стала визначальним фактором партійної діяльності, вона майже не впливала на результат політичного вибору громадян. В якості прикладу можна навести результати дослідження парламентської виборчої кампанії 2019 року. Погодимося із тим, що «У процесі парламентських виборів у 2019 році

ідеологія не була визначальним фактором. Партія «Слуга народу», яка перемогла з великою перевагою й отримала більшість голосів у парламенті, мало уваги приділяє ідеології. Внутрішні партійні дискусії щодо ідеологічної доктрини продовжуються... Навпаки, парламентські старожили, які мають відносно всеосяжну ідеологічну доктрину, отримали мінімальну виборчу підтримку. Це тривожний сигнал, який призведе до зменшення уваги до ідеологій... політичні партії України – це партії універсального типу із розмитими ідеологічними орієнтаціями» [5].

Отже, партійна конкуренція щодо політичного представництва є фундаментальним принципом функціонування демократичного політичного режиму. У цьому сенсі, партійна конкуренція за право представляти інтереси суспільних класів у парламенті та уряді є справді європейським орієнтиром розвитку України. Але цього замало. Партійна конкуренція має відповідати демократичним умовам плюралізму, демократії, ґрунтуватись на раціональних аргументах та політичних ідеологіях. Також необхідним є подолання популізму у партійній взаємодії із виборцями.

Список використаних джерел

1. Stokes S. C. Political parties and democracy. *Annual Review of Political Science*. 1999. Vol. 2, Iss. 1. P. 243–267.
2. Gunther R., Diamond, L. Species of Political Parties: A New Typology. *Party Politics*. 2003. Vol. 9, Iss. 2. P. 167–199. DOI: <https://doi.org/10.1177/13540688030092003>
3. Яковлев Д. В. Європейський вибір середнього класу в Україні. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень* : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2023 р.) : у 2 т. / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса, 2023. Т. 1. С. 163–165.
4. Yakovlev D., Borovyk L., Diachenko O. The voice of the middle class and economic democracy in Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2022. Vol. 8, Iss. 3. P. 220–227. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2022-8-3-220-227>
5. Kroytor A. V., Yakovlev D. V. Post-election situation in Ukraine: changing faces or ideological transformations? *Contemporary issues of the world community and the role of social sciences in ensuring its development : collective monograph* / A. V. Kroytor, D. V. Yakovlev, S. V. Kutsepal, O. M. Yeremenko, etc. Lviv ; Toruń : Liha-Pres, 2020. P. 1–29.

Ключові слова: політика, політичне представництво, політичні партії, середній клас, політичні ідеології, європейська інтеграція.

Keywords: politics, political representation, political parties, middle class, political ideologies, European integration.

Ястребова Віра Андріївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри політичних теорій

ІНСПІРОВАНО-ЗОВНІШНІЙ СЕПАРАТИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ КВАЗІДЕРЖАВНИХ УТВОРЕНЬ В КРАЇНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ

В сучасному світі нараховується досить значна кількість квазідержавних утворень, які вважаються «сірими зонами», через те, що на територіях квазідержавних утворень не діє міжнародне законодавство, а владний контроль утримують сепаратистські та незаконні збройні формування, які називають себе урядом. В умовах сьогодення на світовій арені